

777-1 Keš
Zapřičiněno

VELENÍ VOJSKU PVO PŘI ODRÁŽENÍ PRVNÍHO HROMADNÉHO ÚDERU VZDUŠNÉHO NEPŘÍTELE

Do výzbroje vojska PVO pozemních vojsk je v posledních deseti letech ve značném rozsahu zaváděna nová bojová technika, která podstatně zvyšuje bojové možnosti prostředků PVO při ničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení. Zavedení protiletadlových raketových kompletů do výzbroje vševojskových svazků a útvarů vojska PVO podstatně zvýšilo kvalitu protivzdušné obrany.

Nová bojová technika však s sebou přinesla některé problémy. Hlavním je schopnost plného a efektivního využití bojových možností nové výzbroje při vedení boje se vzdušným nepřítelem, zejména při odrážení jeho hromadných úderů. To je zapříčiněno zaostávajícím systémem velení prostředků PVO z operačních stupňů velení, především z hlediska technického vybavení pracovišť velitelů vojska PVO frontu a vševojskových armád i spojovacích prostředků. Současný (neautomatizovaný) systém velení vojska PVO na stupni frontu, armády není v souladu s úrovní protiletadlových raketových kompletů a jejich automatizovaných systémů na taktických stupních velení, což plně nezajišťuje vysokou účinnost palebných prostředků protivzdušné obrany při ničení vzdušného nepřítele.

Zavedení protiletadlových raketových kompletů blízkého dosahu do výzbroje vševojskových, vojskových útvarů a jednotek, vedle podstatného zvýšení kvality protivzdušné obrany, přineslo s sebou další problémy se zajištěním bezpečnosti letounů ve vzduchu před sestřelením vlastními protiletadlovými prostředky.

Ke zvýšení úlohy míst velení PVO u frontu a vševojskové armády při vedení boje se vzdušným nepřítelem a k efektivnějšímu využití bojových možností prostředků PVO byla přijata organizační opatření, která do doby zavedení automatizovaných systémů velení na operačních stupních velení PVO částečně napomohou řešení těchto problémů.

Přijatá organizační opatření spočívala ve vytvoření společných velitelských stanovišť letectva a PVO u frontu a vševojskové armády. Tento systém velení zpracoval štáb Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy v Doporučení k typovému složení polních pohyblivých míst velení frontu, vševojskové armády v roce 1982. Od této doby je při VŠC štábů frontu a armád, operačně taktických cvičeních a cvičeních vojska PVO i letectva procvičována činnost ze společných velitelských stanovišť letectva a PVO. Zpočátku byla procvičována z provizorních pracovišť, nyní z nových, technicky zdokonalených mobilních pracovišť typu Centrum F u frontu a Centrum A u armády, která umožňují vzájemné propojení pracovišť štábů letectva, vojska PVO a jednotnou i včasnou informovanost funkcionářů společného střediska bojového velení, které tvoří základ společného velitelského stanoviště letectva, PVO frontu a vševojskové armády.

V průběhu předcházejících let se u frontu při cvičeních **procvičovaly tři varianty uspořádání orgánů velení**, a to:

- centralizované velení všem druhům letectva, vojsku PVO frontu a prostředkům vojska PVOS v pásmu frontu při odpovědnosti jediného funkcionáře za organizaci a řízení bojové činnosti všech prostředků letectva, vojska PVO a d PVOS rozmístěných v pásmu frontu,
- centralizované velení všem druhům letectva a vojsku PVO frontu při odpovědnosti jediného funkcionáře za organizaci a řízení bojové činnosti letectva i vojska PVO frontu; s PVOS byla udržována úzká součinnost,
- odpovědnost velitele letectva frontu za organizaci a řízení bojové činnosti letectva, velitele vojska PVO frontu za organizaci a řízení bojové činnosti vojska PVO; tato varianta vycházela ze současné organizace a podřízenosti; s PVOS byla udržována úzká součinnost.

Rozhodující vliv na systém velení (u všech variant) mělo množství a kvalita spojovacích prostředků, zejména schopnost rychlého (včasného) přenosu údajů (signálů, rozkazů) a jejich utajení. Ukázalo se, že v současných podmínkách neautomatizovaného systému velení s omezenými spojovacími prostředky na operačních stupních velení není jeden velitel (v našem případě velitel letectva a vojska PVO frontu) schopen včas reagovat na rozdílnou situaci u letectva i vojska PVO a současně přijímat rozhodnutí, která vycházejí z této situace, z konkrétní činnosti nepřítele (především z jeho prostředků vzdušného napadení).

Při většině cvičení a nácvičů byla **procvičována třetí varianta, při které letectvu velel velitel letectva frontu a vojsku PVO velitel vojska PVO frontu**. Jednotné řízení všech prostředků PVO, tedy i frontového stíhacího letectva, bylo zabezpečeno tím, že úkoly protivzdušné obrany mu stanovil velitel vojska PVO frontu za přítomnosti představitele stíhacího letectva, jenž byl příslušníkem bojové směny sálu bojového velení PVO a měl podrobný přehled o složení, možnostech a situaci SL a zabezpečeno spojení ke svazkům a útvarům SL a k veliteli frontového letectva.

Získané zkušenosti z velení letectva a vojsku PVO při cvičeních potvrdily oprávněnost a opodstatněnost společných velitelských stanovišť, která pozitivně ovlivňují efektivnost využití letectva a vojska PVO působících ve společných prostorech bojové činnosti, vzájemnou součinnost i bezpečnost vlastního letectva. Na základě získaných poznatků a potřeb byly předloženy i návrhy na další **zkvalitnění spojovací soustavy vojska PVO**.

Předložené návrhy vycházely ze zkušeností získaných při operačních cvičeních, cvičeních a nácvičích vojsk PVO a letectva, při nichž se ukázalo, že současný spojovací uzel ZAS PVO frontu s provozovny P-240 nespĺňuje požadavky na utajené velení vojsku PVO přímými kanály. Rovněž se při cvičeních potvrdilo, že spojovací prostředky radiotechnické brigády PVO frontu neumožňují umístit RVS PVO mimo společné VS letectva a PVO, protože nejsou zabezpečeny prostředky dálkového ovládání radiostanic R-140X.

Návrhy ke zkvalitnění spojovací soustavy vojska PVO spočívaly v nahrazení provozoven P-240 provozovny P-242T, v záměně techniky RPS II za PRP IV a v doplnění RST R-138 do RST R-140X.

Navrhovanou úpravou tabulek počtů by byly vyřešeny problémy v zabezpečení utajeného velení vojsku PVO frontu i v přenosu údajů o vzdušné situaci z průzkumného informačního střediska na RVS PVO dálkovým ovládáním přímo z automatického klíče.

Nyní k některým **zkušenostem z velení vojsku PVO při odrážení hromadného úderu vzdušného nepřítele ze společného VS letectva a PVO frontu**.

Zkušenosti ze způsobu zahájení války i ze cvičení potvrzují, že agresor se vždy bude snažit o získání rozhodující převahy již při jejím rozpoutání, kterou bude chtít zahájit s překvapením.

Při odrážení nepřátelské agrese zahajuje nejdříve bojovou činnost vojsko protivzdušné obrany v součinnosti s vojskem PVOS, ostatními silami a prostředky, které se účastní protivzdušné operace na válčišti.

Vzhledem k předpokládaným možnostem prostředků vzdušného napadení zahájit bojovou činnost s překvapením, měly by být prostředky PVO udržovány v takovém stupni bojové pohotovosti, aby bylo zabezpečeno odrážení agrese i za nejnepříznivějších podmínek nena-
dalého vzniku války. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že síly a prostředky vojska PVO jsou

nuceny včas zaujmout postavení v operační sestavě frontu. Předpokladem pro úspěšné a efektivní vedení bojové činnosti je vytvořit jednotný systém průzkumu a palby. To vyžaduje přesné sladit postavení a stanoviště prostředků PVOS; vojska PVO z hlediska zabezpečení elektromagnetické koexistence.

Technické prostředky průzkumu nepřítele a zkušenosti z lokálních válek vyžadují, aby před zahájením agrese byl u prostředků vojska PVO dodržován absolutní rádiový a radiolokační klid. V této době plní úkoly protivzdušné obrany v pásmu frontu vojska PVO podle grafikonu. Při zahájení agrese uvedení sil a prostředků PVO frontu do pohotovosti číslo jedna musí být provedeno co nejpозději, ale včas, tj. v maximálních dálkách zjišťování cílů radiolokačními prostředky.

Při cvičeních se osvědčilo uvádění sil a prostředků PVO do pohotovosti číslo jedna bez vyzařování vysokofrekvenční (vř) energie do antény s časovým předstihem tak, aby doba přechodu do pohotovosti číslo jedna bez omezení (s vyzařováním vř energie do antény) byla co nejkratší. Je výhodnější, aby se předešlo větším ztrátám prostředků PVO, neuvádět všechny síly a prostředky vojska PVO v celé hloubce frontu do pohotovosti číslo jedna najednou, ale postupně po jednotlivých pásmech obrany.

Velení silám a prostředkům vojska PVO při odrazení hromadného úderu vzdušného nepřítele je možné provádět centralizovaně ze společných velitelských stanovišť letectva a PVO frontu i vševojskových armád anebo decentralizovaně z nižších stupňů velení. Centralizované velení zabezpečuje efektivnější využití bojových možností sil a prostředků PVO v pásmu frontu. Předpokladem pro centralizované velení je vytvoření jednotné informace o vzdušné situaci a její využití všemi zájemci, účastníky protivzdušné operace. Při odrazení úderů vzdušného nepřítele v rámci obranné operace při plnění úkolů vojska PVOS a sil a prostředků vojska PVO frontu ve společném prostoru je účelnější vytvářet **jednotnou informaci o vzdušné situaci systému PVOS** na základě:

- informace o vzdušné situaci radiolokačních průzkumných prostředků vojska PVOS s využitím automatizovaných systémů přenosu údajů,
- informace o vzdušné situaci radiolokačních průzkumných prostředků vojska PVO, které pracují ve prospěch systému PVOS,
- informace o vzdušné situaci radiolokačních prostředků stíhacího letectva.

K zabezpečení včasné informovanosti svazků prvního sledu o vzdušné situaci jsou aktivovány rtr radiotechnických praporů vševojskových armád, rozvinutých v první linii poblíž předního okraje vlastních vojsk. Zkušenosti z operačních i odborných cvičení potvrzují, že je potřeba k vytvoření **jednotného systému průzkumu vzdušného nepřítele s orgány RTV PVOS přesně sladit:**

- rozmístění radiotechnických rot (rtr) vojska PVOS i vojska PVO frontu z hlediska vytvoření souvislého radiolokačního pole a elektromagnetické koexistence,
- grafikon činnost rtr,
- systém uvědomování vojsk,
- zabezpečení součinnostního spojení.

Vzniká potřeba, aby jednotná informace o vzdušné situaci pronikla ke všem zájemcům včetně útvarů vojska PVO a letectva.

Vytvořením jednotné informace o vzdušné situaci a jejím doručením na všechna velitelská stanoviště PVO a letectva i palebných prostředků jsou splněny podmínky velitelům a náčelníkům vojska PVO k jejich rozhodování a ničení vzdušného nepřítele.

Úspěšné řízení boje sil a prostředků PVO při odrazení úderů vzdušného nepřítele vyžaduje přijmout včas rozhodnutí zabezpečující efektivní a ekonomické využití sil a prostředků PVO včetně jeho rychlého doručení podřízeným velitelům (náčelníkům).

Rozhodnutí by mělo být výsledkem analýzy řady faktorů, z nichž prvořadé místo má **hodnocení situace**. Výtečná znalost nepřítele, jeho bojové techniky, taktiky umožňuje veliteli spolehlivě vyhodnotit konkrétní vzdušnou situaci a předvídat zámýsl jeho činnosti. Reálné hodnocení vzdušného nepřítele umožňuje velitelům vojska PVO přijmout správné závěry a odpovídající rozhodnutí k úspěšnému splnění bojového úkolu.

Podkladem k rozhodnutí je kromě zhodnocení situace nepřítele i znalost stavu a bojových možností podřízených a součinnostních sil vojska PVO.

Vlastní řízení bojové činnosti se vzdušným nepřítelem je prováděno frontem (armádou) ze společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu (armády). **Bojovou činnost při pohotovosti číslo jedna řídí bojová směna v čele s velitelem vojska PVO frontu (armády), ve které je i velitel SL – zástupce velitele frontového letectva a zástupce velitele PVOS.** Velitel vojska PVO frontu hodnotí situaci vzdušného nepřítele, vlastních prostředků PVO sousedů, rozhoduje o odrazení úderu vzdušného nepřítele (využívá návrhů příslušníků PVOS bojové směny) a v souladu s rozhodnutím velitele frontu i s přijatými zásadami součinnosti s PVOS. **Na základě podkladů (zhodnocení situace a návrhů) přijímá velitel vojska PVO frontu (armády) vlastní rozhodnutí k ničení zjištěných vzdušných cílů.**

Stanoví úkoly velitelům vojska PVO podřízených svazů, svazkům v přímé podřízenosti, útvarům vojska PVO a SL frontu k ničení vzdušných cílů dle zpracovaného plánu součinnosti.

Při stanovování úkolů bere v úvahu počet i složení vzdušného nepřítele, směr jeho hlavního a dalšího úderu, prostory odpovědnosti vojska PVO, stíhacího letectva a vojska PVOS, zásoby raket, čerpání úsilí SL apod. O rozhodnutí velitele vojska PVO frontu k ničení vzdušných cílů je bezprostředně informován velitel PVOS prostřednictvím svého zástupce – příslušníka bojové směny sálu bojového velení PVO frontu. Současně je velitel vojska PVO frontu informován o činnosti prostředků vojska PVOS.

Zkušenosti z operačních cvičení potvrzují, že **skupinové vzdušné cíle o větším počtu bojových letounů (v hodnotě letky až křídla) je nutné ničit všemi silami a prostředky vojska PVO v pásmu frontu postupně.** V tomto případě velitel vojska PVO frontu stanovuje pořadí ničení vzdušných cílů. Při jejich přidělování stíhacímu letectvu v prostorech účinné působnosti vlastních PLRK současně zajišťuje jeho bezpečnost rozhodnutím o dočasném zákazu palby pozemním prostředkům PVO. Všechna rozhodnutí, přijatá velitelem vojska PVO frontu, jsou neprodleně předávána podřízeným velitelům – náčelníkům prostřednictvím směrových důstojníků – příslušníků bojové směny. Směroví důstojníci současně získávají údaje o výsledcích bojové činnosti, o spotřebě raket a ztrátách. O nich uvědomují velitele vojska PVO frontu a údaje předávají náčelníkům jednotlivých oddělení polního velení správy vojska PVO k využití.

Jedním z důležitých činitelů, který je nucen brát velitel vojska PVO frontu při rozhodování v úvahu, je praktické uplatňování stanovených zásad součinnosti mezi vojskem PVO stíhacím letectvem a vojskem PVOS, jejichž realizace při vedení bojové činnosti by mohla rozhodujícím způsobem ovlivňovat splnění stanovených úkolů protivzdušné obrany. Zvlášť obtížná by mohla být realizace zásad součinnosti při vedení boje v malých a přízemních výškách. Tehdy bude vždy nutné zvážit, před rozhodnutím o přidělení cílů ke zničení, nasycenost prostředků PVO, vedení a možnosti navádění SL i pořadí ničení cílů v jednotlivých prostorech, sektorech nebo čarách.

Zřízení společných velitelských stanovišť letectva a PVO již prokázalo objektivní předpoklady k efektivnějšímu využití sil a prostředků PVO v pásmu frontu především tím, že zjednodušuje součinnost mezi letectvem a vojskem PVO v pásmu frontu. Také tím, že vytváří předpoklady k lepšímu zajištění bezpečnosti frontového letectva před palbou vlastními prostředky PVO. Kromě toho vytváří možnosti pro větší soustředění sil a komplexnost použití letectva a PVO při plnění rozhodujících úkolů operace. Zkušenosti potvrzují, že zřízení společných velitelských stanovišť letectva a PVO má kladný vliv i na rychlou organizaci součinnosti a vytváří předpoklady a možnosti k tomu, aby obecně platné zásady součinnosti mohly být přizpůsobeny konkrétně vzniklé situaci.

Ze zkušeností získaných z velení prostředků PVO frontu při odrazení hromadných úderů vzdušného nepřítele vyplývá, že společná velitelská stanoviště letectva a PVO frontu, armády představují nový prvek, který vytváří předpoklady ke zkvalitnění velení prostředkům PVO frontu, ať již zjednodušení, či prohloubení součinnosti s ostatními druhy vojsk.

Jeho možnosti jsou však omezeny neautomatizovaným zpracováním a zobrazováním údajů o vzdušné situaci i podkladů pro rozhodnutí. Na základě získaných poznatků při cviče-

ních byly předloženy návrhy na další zkvalitnění spojovací soustavy vojska PVO, který v současné době plně nezabezpečuje požadavky na velení silám a prostředkům PVO.

Vyšší kvalitativní stupeň velení prostředkům PVO v pásmu frontu může plně vyřešit až zavedení automatizovaných systémů velení na operačních stupních, které vytváří podmínky pro centralizované a jednotné velení všem silám i prostředkům vojska PVO v pásmu frontu při odražení úderů vzdušného nepřítele. Jednotným velením by měla být uplatněna zásada odpovědnosti jediného funkcionáře za PVO vojsk a teritoria v pásmu frontu, mohly by být odstraněny problémy v organizaci součinnosti a zvýšena celková efektivnost PVO.

... splnění obranných úkolů ve složitých podmínkách ..., zabezpečení spolehlivého přikrytí sestavy vlastních vojsk jednotlivých pásem i ostatního území prostředky protivzdušné obrany, sladění a propojení úsilí PVO pozemního vojska s prostředky PVOS, frontového a vojskového letectva ...

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1988–1989)
